

Azyl představuje jednu z forem mezinárodní ochrany lidských práv. Z původního azylu náboženského se postupně vyvinuly dvě formy. Nejdříve vznikl azyl územní. Ten je udělován osobám, které se před pronásledováním uchýlí na území jiného státu. V době, kdy evropští panovníci začínají zřizovat v okolních státech své stálé diplomatické mise, které mají hájit jejich zájmy, začíná se objevovat azyl diplomatický. Ten je poskytován osobám, které se nacházejí v zemi svého původu a útočiště před pronásledováním hledají na zastupitelském úřadě cizího státu zde akreditovaného. Zatímco v Evropě je od konce 19. století diplomatický azyl udělován jen výjimečně a je nahrazen institutem humanitárního útočiště, který úzce souvisí s nedotknutelností sídla diplomatické mise, v Latinské Americe prošel diplomatický azyl významným vývojem. Osvobozenecská hnutí v jednotlivých státech a časté státní převraty, které zde probíhaly prakticky po celé 20. století, přiměly latinskoamerické státy ke smluvní úpravě, která stanovila pro udělování diplomatického azylu jasná pravidla. Završení vývoje tohoto institutu v Latinské Americe představuje caracaská úmluva z roku 1954. Ta reagovala zejména na rozsudek Mezinárodního soudního dvora z roku 1950 ve věci Haya de la Torre a zaplnila právní mezery předchozích smluvních dokumentů. S ohledem na současný politický vývoj v některých státech této oblasti lze předpokládat, že ani v budoucnu praxe diplomatického azylu úplně nevymizí.

V Evropě proběhla diskuse o možné kodifikaci diplomatického azylu v polovině sedmdesátých let 20. století na půdě Organizace spojených národů a Organizace pro mezinárodní právo (ILA), která dokonce vypracovala návrh úmluvy. Pro nedostatek konsensu však byla tato diskuse odložena na neurčito. Diplomatický azyl slouží k ochraně základních lidských práv – práva na život a osobní svobodu. Často je jediným prostředkem, jak může pronásledovaná osoba na území svého domovského státu dosáhnout ochrany před pronásledováním a bezprostředně hrozícím násilím ze strany státních orgánů nebo části obyvatelstva. Ochrana lidských práv je jedním z hlavních cílů Organizace spojených národů a státy by tedy měly společně stanovit jasná pravidla pro udělování diplomatického azylu tak, aby mohl být tento institut využíván co nejefektivněji.

Tato diplomová práce se po krátkém výkladu historického vývoje diplomatického azylu zabývá jeho smluvní úpravou v Latinské Americe, zejména pak havanskou úmluvou z roku 1928 s ohledem na její interpretaci Mezinárodního soudního dvora v rozsudku z roku 1950 ve věci Haya de la Torre. Zvláštní pozornost věnuje jednotlivým ustanovením stěžejního smluvního dokumentu v oblasti diplomatického azylu, který se aplikuje v současnosti - caracaské úmluvy z roku 1954 a některým konkrétním případům z praxe, které se staly v Latinské Americe v poslední době. Další kapitoly jsou věnovány existenci diplomatického azylu ve státech, které nejsou smluvními stranami caracaské úmluvy, zejména postoji těchto států k samostatnému institutu. V kapitole sedmé se podíváme na diplomatický azyl z hlediska obecného diplomatického práva a *Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích* z roku 1961. Budeme se zabývat institutem nedotknutelnosti sídel diplomatických misí a s tím souvisejícím institutem humanitárního útočiště. Zmíníme také některé případy, které se staly ve státech ležících mimo oblast Latinské Ameriky a problém jejich právní kvalifikace. Nakonec se zamyslíme nad budoucností diplomatického azylu, jeho možným vývojem a důvodech, proč se jednotlivé státy uznání tohoto institutu tolik brání.

Cílem této diplomové práce je spíše všeobecné představení problematiky diplomatického azylu, zejména jeho smluvní úpravy mezi státy Latinské Ameriky, ale i seznámení s postojem států ležících mimo tuto oblast vůči tomuto institutu. Dále se pokusíme rozebrat diplomatický azyl z hlediska obecného diplomatického práva a porovnat jej s institutem humanitárního útočiště založeného na nedotknutelnosti diplomatické mise.